

بیروت [بی.تا.]: محمدین احمد سرخسی، کتاب المبسوط، بیروت ۱۹۸۶/۱۴۰۶؛ محمدین احمد سمرقندی، تحفة الفقهاء، بیروت ۱۴۱۴/۱۹۹۴؛ عبدالرزاق بن احمد سہروری، الوسيط فی شرح القانون المدني الجديد، بیروت [۱۹۵۲-۱۹۸۶]؛ جورج ن. شدراوی، حق الملكية العقارية، طرابلس ۲۰۰۶؛ محمدین مکی شهید اول، الدروس الشرعية فی فقه الامامية، قم ۱۴۱۲-۱۴۱۴؛ زین الدین بن علی شهید ثانی، مسالک الافهام الی تنقیح شرائع الاسلام، قم ۱۴۱۳-۱۴۱۹؛ حسین صفائی و محمدرضا امیرمحمدی، «نظریة تضامن در اجرای حق شفعه و ارث خیار، اندیشه‌های حقوقی»، ش ۷ (پاییز و زمستان ۱۳۸۳)؛ محمدین حسن طوسی، کتاب الخلاق، چاپ محمد مهدی نجف، جواد شهرستانی، و علی خراسانی کاظمی، قم ۱۴۰۷-۱۴۱۷؛ همو، المبسوط فی فقه الامامية، ج ۳، چاپ محمدباقر بهبودی، تهران [۱۳۸۸]؛ حسن بن یوسف علامه حلّی، تذکرة الفقهاء، قم ۱۴۱۴؛ علی خفیف، الملكية فی الشريعة الاسلامیة مع مقارنتها بالقوانين العربیة، بیروت ۱۹۹۰؛ ناصر کاتوزیان، حقوق مدنی: ایقاع، نظریة عمومی - ایقاع معین، [تهران] ۱۳۷۷؛ ابوبکر بن مسعود کاسانی، کتاب بدائع الصنائع فی ترتیب الشرائع، کویت ۱۹۸۹/۱۴۰۹؛ مجله الاحکام العدلیة، المؤلف: لجنة مكونة من عدة علماء و فقهاء فی الخلافة العثمانیة، کراچی: نورمحمد، [بی.تا.]; جعفر بن حسن محقق حلّی، شرائع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، چاپ صادق شیرازی، تهران ۱۴۰۹؛ علی بن حسین محقق کزکی، جامع المقاصد فی شرح القواعد، قم ۱۴۰۸-۱۴۱۵؛ محمد یوسف موسی، الاموال و نظریة العقد فی الفقه الاسلامی مع مدخل لدراسة الفقه و فلسفته: دراسة مقارنة، قاهره ۱۹۹۶/۱۴۱۷؛ مصر. قانون مدنی، القانون المدني: القانون رقم ۱۳۱ لسنة ۱۹۴۸، قاهره ۲۰۰۷/۱۴۲۸؛ محمدنجیب مطیعی، التکملة الثانية، المجموع: شرح المَهْدَب، در یحیی بن شرف نوری، المجموع: شرح المَهْدَب، ج ۱۳-۲۰، بیروت: دارالفکر، [بی.تا.]; محمدین محمد مفید، المُقْنَعَة، قم ۱۴۱۰؛ الموسوعة الفقهیة، ج ۲۶، کویت: وزارة الأوقاف و الشئون الاسلامیة، ۱۹۹۲/۱۴۱۲؛ نبیل ابراهیم سعد، الحقوق العینیة الاصلیة فی القانون المصری و اللبانی، بیروت ۱۹۹۵؛ یحیی؛ حسین بن محمدتقی نوری، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، قم ۱۴۰۷-۱۴۰۸؛ پرویز نوین و عباس خواجهمیری، حقوق مدنی، ۸: ارث، وصیت، اخذ به شفعه، تهران ۱۳۷۸؛

A Dictionary of law, ed. Elizabeth A. Martin, Oxford: Oxford University Press, 2003; *EP²*, s.v. "Sh ufa'a" (by M. Y. Izzī Dien); Siraj Sait and Hilary Lim, *Land, law and Islam: property and human rights in the Muslim world*, London 2006.

/ عباسعلی حیدری و هاجر کاظمی افشار /

شفق، روزنامه ← رضا زاده شفق، صادق

شفق و فلق، مفهومی در نجوم دوره اسلامی، مرتبط با طلوع و غروب خورشید که در قرآن نیز به کار رفته و در احکام

غیرمقبول برای مالکیت بر تمام مال به شمار رفته است. برای ایجاد این حق وجود شرایط خاصی چون مبادله مال با عقد بیع یا هبة معوض و نیز مشارکت دو نفر در مال ضروری است. بر اساس قوانین لبنان، شفیع در صورت استفاده از حق شفعه جانشین مشتری مال می شود و امکان اخذ به شفعه با حکم دادگاه نیز در موارد خاصی وجود دارد (نبیل ابراهیم سعد، ص ۴۰۸-۴۰۹، ۴۱۱-۴۱۶، ۴۴۶، ۵۴۸-۵۴۹؛ شدراوی، ص ۱۷۳-۱۸۲؛ درویی، ص ۹۶-۱۰۶؛ برای حق شفعه در برخی کشورهای دیگر ← علی خفیف، ص ۳۳۸-۳۴۱).

منابع: ابن ادریس حلّی، کتاب السرائر الحاوی لتحریر الفتاوی، قم ۱۴۱۰-۱۴۱۱؛ ابن بابویه، المقنع، قم ۱۴۱۵؛ ابن بزیج، المَهْدَب، قم ۱۴۰۶؛ ابن زهره، غنیة النزوع الی علمی الاصول و الفروع، چاپ ابراهیم بهادری، قم ۱۴۱۷؛ ابن قایس؛ ابن قدامه، المغنی، بیروت ۱۹۸۴/۱۴۰۴؛ ابن منظور؛ فخرالدین اصغر آقشهیدی، «شرایط اخذ به شفعه در حقوق موضوعه ایران و فقه امامیه»، پژوهشنامه حقوق و علوم سیاسی، سال ۱، ش ۲ و ۳ (پاییز و زمستان ۱۳۸۵)؛ امام خمینی، تحریر الوسیلة، نجف ۱۳۹۰؛ حسن امامی، حقوق مدنی، ج ۳، تهران ۱۳۷۵؛ یوسف بن احمد بحرانی، الحدائق الناضرة فی احکام العترة الطاهرة، چاپ محمدتقی ایروانی، قم ۱۳۶۳-۱۳۶۷؛ عباس بشری، مهناز کشتکار، و عیسی شعبانی، نکات کلیدی و کاربردی مقررات و فرهنگ آپارتمان نشینی، تهران ۱۳۹۲؛ منصورین بونس یهوتی حنبلی، کشاف القناع عن متن الاقناع، چاپ محمدحسن شافعی، بیروت ۱۴۱۸/۱۹۹۷؛ محمدحسن حائری، جواد یعقوبی، و محمد یعقوبی، «بازخوانی فقهی حقوقی حق شفعه موقوف علیهم»، آموزه‌های فقه مدنی، ش ۱۵ (بهار - تابستان ۱۳۹۶)؛ حرّ عاملی؛ محمدین محمد خطّاب، مواهب الجلیل لشرح مختصر خلیل، چاپ زکریا عمیرات، بیروت ۱۴۱۶/۱۹۹۵؛ خلیل بن احمد، کتاب العین، چاپ مهدی مخزومی و ابراهیم سامرائی، قم ۱۴۰۹-۱۴۱۰؛ احمد خوانساری، جامع المدارک فی شرح المختصر النافع، علق علیه علی اکبر غفاری، ج ۶، تهران ۱۴۰۵؛ ابوالقاسم خوبی، منهاج الصالحین، قم ۱۴۱۰؛ علی درویی، شركة الملك وفقاً للقانون الوضعی و الشريعة الاسلامیة: دراسة مقارنة، بیروت ۲۰۰۶؛ محمدین احمد دسوقی، حاشیة الدسوقی علی الشرح الكبير، [قاهره]: داراحیاء الكتب العربیة، [بی.تا.]; عبدالکریم بن محمد راضی قزوینی، فتح العزیز: شرح الوجیز، [بیروت] دارالفکر، [بی.تا.]; حسن رهپیک، حقوق مدنی: اخذ به شفعه، تهران ۱۳۸۷؛ ش؛ سیامک رهپیک، ارث حق شفعه، فصلنامه دیدگاههای حقوقی دانشکده علوم قضائی و خدمات اداری، ش ۲۶ (تابستان ۱۳۸۱)؛ وهبه زحلی، الفقه الاسلامی و أدلته، دمشق ۱۹۸۹/۱۴۰۹؛ رضا زرعی، «اعمال یا عدم اعمال حق شفعه در آپارتمان‌ها»، راه و کسالت، سال ۲، ش ۳ (بهار و تابستان ۱۳۸۹)؛ محمدباقر بن محمد مؤمن سبزواری، کفایة الفقه، المشتهر به کفایة الاحکام، چاپ مرتضی واعظی اراکی، قم ۱۴۲۳؛ عبدالسلام بن سعید سحنون، المُدَوْنَة الکبری، التي رواها سحنون بن سعید تنوخی عن عبدالرحمان بن قاسم عقی عن مالک بن انس، قاهره ۱۳۲۳، چاپ افست